

«ТАСДИҚ МЕНАМОЯМ»

Ректори Донишгоҳи аграрии
Тоҷикистон ба номи Ширинпоя Шохтемур
профессор, Махмадсӯзода Ҷасмон Маъмур

соли 2026

ТАҚРИЗИ МУАССИСАИ ПЕШБАР

ба диссертатсияи Шкраллоҳи Ҳабибуллои Зардизода дар мавзуи «Ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ, хусусиятҳои ташаккул ва фаъолияти онҳо дар раванди дигаргунсозии ҳаёти сиёсии ҷомеаи Тоҷикистон» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзоди илмҳои сиёсӣ аз рӯйи ихтисоси 5.6.2. Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияи сиёсӣ

Мутобиқати мавзӯ ва муҳтавои диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ. Таҳқиқоти диссертатсионии Шкраллоҳи Ҳабибуллои Зардизода дар мавзуи «Ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ, хусусиятҳои ташаккул ва фаъолияти онҳо дар раванди дигаргунсозии ҳаёти сиёсии ҷомеаи Тоҷикистон» ба шиносномаи ихтисоси илмӣ 5.6.2. Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияҳои сиёсӣ мутобиқат мекунад. Дар шиносномаи ихтисоси мазкур масъаласе, ки ба баҳамалоқамандии давлат ва ҷомеаи шаҳрвандӣ ишора гардидаанд, барои таҳқиқ пешбинӣ шудаанд. Дар банди 2-юми шиносномаи ихтисос «Системаи сиёсӣ», «Сохтори системаи сиёсӣ», «давлат ва ҷомеаи шаҳрвандӣ» барои таҳқиқ пешбинӣ гардидаанд. Вобаста ба ин, мавзӯ ва муҳтавои диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси мазкур пурра мутобиқат менамояд.

Мубрами мавзу таҳқиқот. Дар марҳилаи гузариш ба низоми демократии ҳокимияти сиёсӣ, ки Тоҷикистон баробари ба масири истиқлол ворид гардиданаш ва ин навъи зуҳури ҳокимият қадам гузошт, масъалаи шаклгирии ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ ба яке аз мубрамтарин масъалаи назария ва амалии илми сиёсӣ табдил ёфт. Азбаски раванди гузариши сиёсӣ-иҷтимоӣ дигаргуниҳои куллиро на танҳо дар сохтори давлатдорӣ, балки дар тамоми сатҳҳои муносибатҳои ҷамъиятӣ ба вуҷуд овард, зарурати таҳқиқи нақш ва мавқеи ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ дар ин раванди бунёдӣ ба таври табиӣ пеш омад. Дар ин замина, таҳлили

хусусиятҳои ташаққул ва фаъолияти чунин ниҳодҳо метавонад заминаи мустаҳкамеро барои дарки амиқтари механизмҳои демократикунории ҳаёти сиёсии кишвар фароҳам оварад, ки ин худ аз нигоҳи илмӣ ва амалӣ аҳаммияти муҳимро касб менамояд.

Ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ дар шароите, ки арзишҳои давлати ҳуқуқбунёд, дунявӣ ва плюрализми сиёсӣ чун унсурҳои бунёдини давлатдорӣ навини Тоҷикистон эълон гардиданд, мавқеи фаъол пайдо карданд, ки қодиранд рабти мустаҳкамеро миёни шаҳрвандон ва сохторҳои ҳокимият барқарор созанд. Риояи принципҳои волоияти қонун ва адолати иҷтимоӣ имкон медиҳад, ки созмонҳои ғайридавлатӣ ҳамчун субъектони воқеии ҳаёти сиёсӣ ба раванди таҳия ва баррасии қарорҳои сиёсӣ фаъолона ворид шуда бо ин роҳ масъулияти шаҳрвандиро дар сатҳи олӣ созмон диҳанд. Маҳз дар ҳамин пайванди ногуастани ниҳодҳои шаҳрвандӣ ва сохторҳои расмӣ ҳокимият сирри самаранокии системаи демократии муосир ниҳон аст, ки таҳлили ин раванд дар шароити Тоҷикистон дорои арзиши баланди илмӣ-назариявӣ мебошад.

Аз дидгоҳи зарурати илмӣ, мавзӯи мазкур аз он ҷиҳат низ муҳим арзёбӣ мешавад, ки то ҳол таҳқиқоти мукаммал ва ҳамаҷонибае, ки хусусиятҳои миллии ташаққули ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандии Тоҷикистонро дар қолаби илмӣ ва ҷаҳорҷӯбаи ягона ва бо истифода аз методологияи муқоисавӣ-таҳлилии муосир баррасӣ карда бошад, ба андозаи кофӣ мавҷуд нест. Аз ин рӯ, муайян сохтани омилҳои таъсиррасони рушди ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ, санҷиши самаранокии механизмҳои ҳамкории мутақобилаи ниҳодҳои давлатӣ ва ғайридавлатӣ ва инчунин маълум сохтани нақши ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ дар тақвияти ҳудудҳои сиёсӣ ва масъулияти шаҳрвандии аъзоёни ҷомеа ҳамчун вазифаҳои асосии таҳқиқоти илмӣ мазкур муайян карда шудаанд, ки баррасии онҳо саҳми арзандае дар ташаққули илми сиёсии ватанӣ хоҳад гузошт.

Дарачаи асоснокии гузоришҳои илмӣ хулосаю пешниҳод, ки дар диссертатсия оварда шудааст. Мавзӯи таҳқиқоти диссертатсионии Ш.Краллоҳи Ҳабибуллои Зардизода дар мавзӯи «Ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ, хусусиятҳои ташаққул ва фаъолияти онҳо дар раванди дигаргунсозии ҳаёти сиёсии ҷомеаи Тоҷикистон» дар заминаи зарурати ташаққул ва рушди ҷомеаи шаҳрвандӣ дар раванди дигаргуниҳои сиёсии ҳаёти ҷамъиятӣ асоснок карда шудааст.

Асоснокии илмий натиҷаҳои бадастомада, пеш аз ҳама, ба истифодаи маҷмӯи васеи сарчашмаҳои илмӣ ватанӣ ва хориҷӣ, санадҳои меъёрии ҳукукии Ҷумҳурии Тоҷикистон, барномаҳои давлатӣ, концепсияҳо ва стратегияҳои рушди ҷомеаи шахрвандӣ таъҷибмояд, ки ин омил имкон медиҳад таҳлилҳо дорои хусусияти мукаммал, воқеъбинона ва аз ҷиҳати илмӣ эътимодбахш бошанд. Ҳангоми таҳияи хулоса ва пешниҳодҳо муаллиф аз усулҳои муосири таҳқиқоти сиёсӣ, аз ҷумла таҳлили муқоисавӣ, усули системавӣ, равиши ниҳодӣ, таҳлили функционалӣ ва равиши таърихӣ мантиқӣ истифода намуда, робитаи байни равандҳои сиёсӣ ва ташаккули ниҳодҳои ҷомеаи шахрвандиро дар шароити дигаргунсозии иҷтимоӣ сиёсӣ бо далелҳои мушаххас асоснок намудааст.

Асоснокии хулосаҳои илмӣ ҳамчунин дар он зоҳир мегардад, ки натиҷаҳои таҳқиқот бо таъҷиб ба таҳлили омӯриш, омӯзиши таҷрибаи фаъолияти ташкилотҳои ҷамъиятӣ, иттиҳодияҳои шахрвандӣ, созмонҳои ғайриҳукуматӣ ва дигар субъектҳои ҷомеаи шахрвандӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳия гардидаанд ва бо вазъи воқеии рушди фазои сиёсӣ ва иҷтимоии кишвар мутобиқ мебошанд. Дар раванди таҳқиқот хусусиятҳои ташаккули институтҳои ҷомеаи шахрвандӣ дар давраҳои гуногуни таърихӣ рушди давлатдорӣ, аз ҷумла марҳилаи гузариш ба низомӣ нави сиёсӣ, таҳкими пояҳои давлати демократӣ, ҳуқуқбунёд, дуявӣ ва ягона, ташаккули механизмҳои ҳамкории давлат ва ҷомеа мавриди баррасии амиқ қарор гирифтаанд.

Дар баробари ин, пешниҳодҳои дар диссертатсия ироагардида дорои хусусияти амалӣ буда, ба тақмили сиёсати давлатӣ дар самти дастгирӣ ва рушди ниҳодҳои ҷомеаи шахрвандӣ, баланд бардоштани самаранокии ҳамкории институтҳои давлатӣ бо ташкилоти ҷамъиятӣ ва таҳкими иштироки шахрвандон дар идоракунии корҳои ҷамъиятӣ равона гардидаанд. Асоснокии чунин пешниҳодҳо бо таҳлили таҷрибаи пешқадами байналмилалӣ ва мутобиқсозии он ба шароити миллӣ таъмин гардида, имконияти татбиқи онҳо дар низомӣ идоракунии давлатӣ ва рушди фазои сиёсӣ ҳамчун омили таҳкими суботи иҷтимоӣ ва сиёсӣ арзёбӣ мегардад.

Ҳамзамон, дараҷаи асоснокии натиҷаҳои илмӣ бо мутобиқати онҳо ба принципҳои илми муосири сиёсӣ, назарияҳои рушди ҷомеаи шахрвандӣ, концепсияҳои демократия ва назарияи иштироки ҳамагон дар сиёсат ва равандҳои сиёсӣ таъмин гардида, робитаи мантиқӣ байни масъалаҳои

назариявӣ ва натиҷаҳои амалии таҳқиқот ба таври возеҳ нишон дода шудааст. Ин омилҳо шаҳодат медиҳанд, ки хулоса ва пешниҳодҳои овардашуда дорои эътибори илмӣ буда, метавонанд ҳамчун асос барои таҳияи барномаҳои рушди ҷомеаи шаҳрвандӣ, такмили заминаҳои ҳуқуқӣ ва институтсионалӣ ва баланд бардоштани сатҳи фарҳанги сиёсии аҳоли дар Ҷумҳурии Тоҷикистон истифода бурда шаванд.

Ҳамин тариқ, дараҷаи асоснокии гузоришҳои илмӣ, хулоса ва пешниҳодҳои дар диссертатсия овардашуда дар натиҷаи ҳамгироии назария ва амалия, истифодаи далелҳои воқеӣ, таҳлилҳои муқоисавӣ ва хулосабарориҳои мантиқӣ таъмин гардида, сатҳи баланди эътимоднокии илмӣ ва аҳамияти назариявӣ амалӣ доштани натиҷаҳои таҳқиқотро собит менамояд.

Навгони илмӣ таҳқиқот ва соҳеҳои натиҷаҳои гирифташуда. Навгони илмӣ таҳқиқоти диссертатсионӣ дар он зоҳир мегардад, ки дар асоси таҳлили ҳамаҷонибаи ғояҳо, назарияҳо ва пешниҳодҳо, ки дар таърихи ташаккул ва рушди афкори сиёсӣ ба вуҷуд омадаанд, самтҳои асосии таҳаввулот, хусусиятҳои сохторӣ ва функционалии ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ ҳамчун унсурҳои муҳими низомии сиёсии ҷомеа ба таври илмӣ ошкор карда шудаанд. Дар чараёни таҳқиқот, бо истифода аз равишҳои муосири назариявӣ методологӣ, моҳияти воқеӣ, мавқеи институтсионалӣ ва ҷойгоҳи иҷтимоӣ сиёсии ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ дар сохтори ҳаёти сиёсии ҷомеа муайян гардидааст. Ҳамзамон, дар натиҷаи таҳлили марҳалаҳои таърихӣ ташаккул ва рушди ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ, хусусиятҳои асосӣ ва зинаҳои эволюсионии фаъолияти онҳо дар раванди сиёсии ҷомеа муайян гардид. Дар доираи таҳқиқот нақш ва мақоми ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ ҳамчун унсурҳои калидии раванди дигаргунсозии ҳаёти сиёсии ҷомеаи Тоҷикистон мавриди баррасии амиқ қарор гирифта, саҳми онҳо дар ташаккули муҳити демократӣ, рушди фарҳанги сиёсӣ, баланд бардоштани сатҳи иштироки шаҳрвандон дар идоракунии қорҳои давлатӣ ва таҳкими суботи сиёсӣ аз лиҳози назариявӣ ва амалӣ асоснок карда шудааст.

Илова бар ин, дар таҳқиқот сатҳи ҳамоҳангӣ ва ҳамкориҳои фаъолияти ниҳодҳои давлатӣ ва ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ дар шароити дигаргунсозии ҳаёти сиёсии ҷомеаи Тоҷикистон муайян гардида, шаклҳо ва механизмҳои муассири ҳамгироии институтсионалӣ миёни онҳо бо дарназардошти хусусиятҳои миллӣ ва ҳуқуқии кишвар ба таври илмӣ арзёбӣ шудаанд. Ҳамчунин, ҷойгоҳи ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ дар

раванди ташаккул ва рушди парламентаризм дар Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда шуда, нақши онҳо дар тақмили фаъолияти мақомоти намояндагӣ, густариши муҳити муҳокимаронии ҷамъиятӣ ва таҳкими принципҳои намояндагии манфиатҳои шаҳрвандон дар сохтори ҳокимияти давлатӣ ба таври муфассал асоснок гардидааст.

Дар баробари ин, масъалаҳои асосии марбут ба пешомад ва дурнамои инкишофи минбаъдаи фаъолияти ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мавриди таҳлили амиқ қарор гирифта, омилҳои таъсиррасон ба рушди устувори онҳо, аз ҷумла тақмили заминаҳои ҳуқуқӣ, баланд бардоштани сатҳи фарҳанги шаҳрвандӣ, густариши ҳамкориҳои иҷтимоӣ ва таҳкими механизмҳои дастгирии давлатӣ муайян ва асоснок карда шудаанд. Бо ҳамин тартиб, маҷмӯи натиҷаҳои пешниҳодшуда хусусияти навгонии илмӣ дошта, дарки назариявии ҷойгоҳ ва нақши ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандиро дар шароити дигаргунсозии ҳаёти сиёсии ҷомеаи Тоҷикистон ғайрӣ гардонидани имкониятҳои нави таҳлил ва татбиқи амалии онҳо дар раванди рушди минбаъдаи низомии сиёсӣ ва иҷтимоии кишварро фароҳам месозанд.

Аҳаммияти илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии натиҷаҳои диссертатсия. Натиҷаҳо ва хулосаҳои бадастомада дар доираи таҳқиқоти диссертатсионӣ дорои аҳаммияти баланди илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоӣ буда, барои рушди минбаъдаи таҳқиқоти назариявӣ амалӣ дар соҳаи рушди ҷомеаи шаҳрвандӣ ва муайян намудани хусусиятҳои асосии он дар раванди тағйирпазирии низомии сиёсии ҷомеа заминаи бозғайимии методологӣ фароҳам меоранд. Аз ҷиҳати илмӣ, хулосаҳои таҳқиқи метавонанд ҳамчун манбаи назариявӣ барои таҳқиқи минбаъдаи масъалаҳои гуногуни ҷомеаи шаҳрвандӣ, ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ, ҳизбҳои сиёсӣ, ташкилотҳои ғайридавлатӣ, созмонҳои гуногуни сиёсӣ иҷтимоӣ истифода шаванд.

Аҳаммияти иқтисодии натиҷаҳои таҳқиқот дар он ифода меёбад, ки рушди самараноки ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ ва таҳкими ҳамкориҳои онҳо бо сохторҳои давлатӣ метавонад ба беҳтар гардидани муҳити иқтисодӣ, ҷалби сармоягузориҳои дохилӣ ва хориҷӣ, тақвияти механизмҳои назорати ҷамъиятӣ бар истифодаи захираҳои молиявӣ ва баланд бардоштани шаффофият дар идоракунии иқтисодӣ мусоидат намояд.

Аҳаммияти иқтисодии натиҷаҳои таҳқиқот дар он ифода меёбад, ки рушди самараноки ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ ва таҳкими ҳамкориҳои онҳо бо сохторҳои давлатӣ метавонад ба беҳтар гардидани муҳити иқтисодӣ,

чалби сармоягузориҳои дохилӣ ва хориҷӣ, тақвияти механизмҳои назорати ҷамъиятӣ бар истифодаи захираҳои молиявӣ ва баланд бардоштани шаффофият дар идоракунии иқтисодӣ мусоидат намояд.

Аҳаммияти иҷтимоии натиҷаҳои таҳқиқот дар он зоҳир мегардад, ки рушди институтҳои ҷомеаи шахрвандӣ ҳамчун унсуре муҳимми низоми иҷтимоӣ метавонад ба таҳкими суботи иҷтимоӣ, баланд бардоштани сатҳи шуури шахрвандӣ, густариши арзишҳои демократӣ ва ташаккули муҳити мусоиди ҳамдигарфаҳмӣ ва ҳамкорӣ байни гурӯҳҳои гуногуни иҷтимоӣ мусоидат намояд. Дар маҷмӯъ, натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ дорои аҳаммияти васеи илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоӣ буда, метавонанд дар рушди минбаъдаи ҷомеаи шахрвандӣ, таҳкими пояҳои давлатдорӣ ҳуқуқбунёд ва таъмини устувории ҳаёти сиёсии ҷомеаи Ҷумҳурии Тоҷикистон саҳми назаррас гузоранд.

Дараҷаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ, дурустӣ ва асоснокии натиҷаҳои таҳқиқ. Дараҷаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ, дурустӣ ва асоснокии хулосаҳои илмӣ дар доираи иттилоотӣ ва таҷрибавӣ таъмин гардида, ба дақиқӣ ва саҳеҳии маълумоти истифодашуда, кифоя будани ҳаҷми маводи таҳқиқотӣ, коркарди низомноки натиҷаҳои бадастомада ва шумораи кофии интишороти илмии марбут ба мавзӯи таҳқиқот таъмин менамояд. Эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқот, пеш аз ҳама, дар он зоҳир мегардад, ки маълумоти истифодашуда аз сарчашмаҳои бозътимоди илмӣ, санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, барномаҳо ва стратегияҳои давлатӣ, инчунин маводи таҳлилӣ ва иттилоотии дорои аҳаммияти илмӣ ва амалӣ ҷамъоварӣ гардида, бо усулҳои муносири таҳқиқоти илмӣ мавриди санҷиш ва муқоиса қарор дода шудаанд. Ин раванд имкон додааст, ки маълумоти бадастомада дорои дараҷаи баланди саҳеҳият ва мутобиқат ба воқеияти иҷтимоӣ бошад.

Ҳамзамон, дурустӣ ва асоснокии натиҷаҳои таҳқиқот бо кифоя будани ҳаҷми маводи таҳқиқотӣ таъмин гардидааст, зеро дар раванди таҳқиқот доираи васеи маълумотҳои назариявӣ ва таҷрибавӣ мавриди истифода қарор гирифта, таҳлили муқоисавӣ ва ҷамъбастии онҳо ба таври низомнок амалӣ карда шудааст. Коркарди натиҷаҳои таҳқиқот дар асоси усулҳои мантиқӣ, таҳлили системавӣ ва хулосабарории илмӣ анҷом дода шуда, ин раванд ба муайян намудани робитаҳои сабабию натиҷавӣ миёни падидаҳои таҳқиқшаванда ва ташаккули хулосаҳои илмӣ бозътимод мусоидат намудааст.

Дар баробари ин, дараҷаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқот бо ҳаҷми интишороти илмӣ муаллиф, ки натиҷаҳои асосии таҳқиқотро инъикос менамоянд, тасдиқ мегардад. Маводи асосии диссертатсионӣ дар шакли мақолаҳои илмӣ, гузоришҳо дар конференсиҳои илмӣ ва дигар шаклҳои интишоротӣ ба ҷомеаи илмӣ пешниҳод гардида, мавриди баррасӣ ва арзёбии мутахассисони соҳа қарор гирифтааст, ки ин омил ба баланд гардидани сатҳи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқот мусоидат намудааст.

Саҳми шахсии докталаби дарёфти дараҷаи илмӣ дар таҳқиқот. Саҳми шахсии докталаби дарёфти дараҷаи илмӣ дар таҳияи таҳқиқоти диссертатсионӣ дар он зоҳир мегардад, ки тамоми равандҳои омодаسازی, ташаккул, коркард ва таҳлили ҳамаҷонибаи маводи илмӣ натиҷаи фаъолияти пайваста ва ҷандинсолаи илмӣ муаллиф маҳсуб меёбанд. Муаллиф дар ҳамаи марҳилаҳои асосии таҳқиқот, аз ҷумла интиҳоби мавзӯи таҳқиқ, муайян намудани ҳадаф ва вазифаҳои илмӣ, таҳияи заминаҳои назариявӣ методологӣ, ҷамъоварӣ ва коркарди маводи илмӣ, таҳлили маълумоти назариявӣ ва амалӣ, инчунин хулосабарорӣ ва пешниҳоди тавсияҳои илмӣ иштироки бевоситаи шахсӣ дошта, тамоми натиҷаҳои бадастомадаро мустақилона ва бо таъя ба донишу малакаи илмӣ худ ҷамъбаст намудааст.

Дар ҷараёни таҳқиқот муаллиф бо истифода аз равишҳои муосири илмӣ ва усулҳои таҳлили сиёсӣ маводи заруриро аз сарчашмаҳои гуногуни илмӣ ва иттилоотӣ интиҳоб ва таҳлил намуда, онҳоро дар доираи низоми ягонаи таҳқиқотӣ муттаҳид сохтааст, ки ин амал ба ташаккули хулосаҳои илмӣ мантиқӣ ва пешниҳодҳо мусоидат намудааст. Ҳамзамон, таҳияи сохтори илмӣ рисола, таҳрири матни илмӣ, коркарди натиҷаҳои таҳқиқот ва мураттабсозии хулосаҳо ва пешниҳодҳои амалӣ низ бо ташаббус ва иштироки мустақими муаллиф анҷом дода шуда, дар ин раванд саҳми инфиродии докталаб ҳамчун муҳаққиқи мустақил ва соҳибтаҷриба ба таври возеҳ инъикос ёфтааст.

Нашри натиҷаҳои таҳқиқ дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ. Докталаби дараҷаи илмӣ вобаста ба мавзӯи диссертатсия шаш мақолаи илмӣ дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон нашр намудааст. Инчунин аз рӯи мавзӯи диссертатсия дар конференсияҳои ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ нӯҳ маърузаи илмӣ ҷоп намудааст. Интишороти докталаб ба талаботи бандҳои 34-35-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30.06.2021, №267 (бо тағйири иловаҳо

бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26.06.2023, №295) тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ мебошад.

Арзёбии мазмуни диссертатсия ва дараҷаи ба итмом расидани он. Сохтор ва ҳаҷми диссертатсия. Дар рисолаи диссертатсионӣ мубрам будани мавзуи тадқиқотӣ, дараҷаи омӯзиши мавзуи интихобшуда, мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот, объект ва мавзуи таҳқиқот, фарзияи таҳқиқот, марҳала, макон ва давраи таҳқиқот, асосҳои назариявӣ ва амалии таҳқиқот, асосҳои методологии таҳқиқот, сарчашмаҳои маълумоти таҳқиқот, заминаҳои эмперикии таҳқиқоти диссертатсионӣ, пойгоҳи таҳқиқот, наwgонии илмӣ таҳқиқот, ҳолатҳои асосии ба ҳимоя пешниҳодшаванда, мутобиқати диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ, саҳми шахсии довталаб, тасвиб ва амалисозии натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ, сохтор ва ҳаҷми диссертатсия нишон дода шудаанд.

Диссертатсия аз се боб ва шаш зербоб иборат буда, дар боби аввал, масъалаи «Асосҳои назариявӣ ва методологии омӯзиши ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ» мавриди таҳқиқоти илмӣ қарор гирифтааст. Дар зербоби якуми боби якуми диссертатсия, ки таҳти унвони «Мафҳум ва моҳияти ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ ва мавқеи онҳо дар ҳаёти сиёсии ҷомеа» пешниҳод гардидааст, масъалаҳои назариявӣю методологии марбут ба фаҳмиши илмӣ ҷомеаи шаҳрвандӣ ва ниҳодҳои он мавриди таҳлили амиқ қарор гирифтаанд. Дар доираи ин зербоб таъкид карда мешавад, ки дар таърихи ташаккул ва рушди афкори сиёсӣ масъалаи ҷомеаи шаҳрвандӣ ҳамчун яке аз масъалаҳои бунёдӣ ва муҳими илмҳои сиёсӣ ва иҷтимоӣ мавқеи марказиро ишғол намуда, тайи зиёда аз ду ҳазор сол диққати мутафаккирон, файласуфон ва сиёсатшиносонро ба худ ҷалб намудааст. Баррасии мероси назариявии афкори сиёсӣ нишон медиҳад, ки ташаккул ва тақомули ҷомеаи шаҳрвандӣ ҳамчун раванди мураккаби иҷтимоӣю сиёсӣ вобаста ба тағйироти сохтории ҷомеа, рушди муносибатҳои иҷтимоӣ ва таҳкими арзишҳои демократӣ ба вуҷуд омада, ниҳодҳои он ҳамчун василаи муҳими ифодаи манфиатҳои шаҳрвандон ва ҳифзи ҳукуку озодиҳои онҳо дар ҳаёти сиёсӣ қойгоҳи махсусро ишғол менамоянд.

Дар зербоби дуюми боби якуми диссертатсия, ки таҳти унвони «Хусусиятҳо ва марҳалаҳои ташаккул ва таҳаввули фаъолияти ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ дар раванди сиёсии ҷомеа» пешниҳод шудааст, таваҷҷуҳи асосӣ ба таҳлили омилҳои таърихӣю сиёсӣю равона гардидааст,

ки ба ташаккул ва рушди институтҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ дар фазои кишварҳои Осиёи Марказӣ, аз ҷумла Ҷумҳурии Тоҷикистон таъсири бевосита расонидаанд. Дар ин зербоб махсус таъкид мегардад, ки пас аз барҳам хӯрдани Иттиҳоди Шӯравӣ дар фазои сиёсии кишварҳои минтақа тағйироти муҳимми сиёсӣ ва ҳуқуқӣ ба амал омада, заминаҳои нави институтсионалӣ барои ташаккули ҷомеаи шаҳрвандӣ фароҳам оварда шуданд. Дар марҳилаи аввали истиқлолияти давлатӣ, ки аз 9 сентябри соли 1991 оғоз гардид, зарурати ташкили фазои ҳуқуқӣ ва таҳкими пояҳои қонунии давлати демократӣ ва ҷомеаи нави шаҳрвандӣ ба яке аз вазифаҳои стратегии давлат табдил ёфт. Бо вуҷуди ин, ҷанги шаҳрвандии солҳои 90-уми асри гузашта ба раванди ташаккули институтҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ таъсири манфӣ расонида, боиси бухрони сиёсӣ ва мушкilotи идоракунии давлатӣ гардид. Таҷрибаи таърихӣ нишон медиҳад, ки бе таъмини суботи сиёсӣ ва амнияти умумӣ таҳкими заминаҳои ҳуқуқии ҷомеаи шаҳрвандӣ ва рушди устувори институтҳои он ғайриимкон мебошад.

Боби дуюми диссертатсия, ки таҳти унвони «Ҷойгоҳи ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ дар раванди дигаргунсозии ҳаёти сиёсии ҷомеаи Тоҷикистон» таҳия гардидааст, ба таҳлили нақш ва аҳамияти институтҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ дар раванди навсозии ҳаёти сиёсӣ бахшида шуда, аз ду зербоб иборат мебошад. Дар зербоби якуми боби дуюм, ки «Ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ – асоси раванди дигаргунсозии ҳаёти сиёсии ҷомеаи Тоҷикистон» ном дорад, нишон дода мешавад, ки дар шароити давлатдорӣ муносири Тоҷикистон, ки бар пояи принципҳои соҳибхитӣ, ҳуқуқбунёдӣ, демократӣ ва дунявӣ рушд меёбад, ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ ҳамчун субъектҳои фаъоли равандҳои демократикунӣ баромад намуда, дар таҳкими арзишҳои сиёсӣ ва иҷтимоӣ саҳми назаррас мегузоранд. Махсус таъкид мегардад, ки ин ниҳодҳо бо истифода аз имкониятҳои институтсионалӣ ва иҷтимоии худ ба таҷассуми иродаи умумии ҷомеа, ҳимояи ҳуқуқи манфиатҳои шаҳрвандон, рушди фарҳанги сиёсӣ ва тақвияти принципҳои плюрализми сиёсӣ мусоидат намуда, ҳамчун яке аз омилҳои муҳимми устувории низоми сиёсӣ баромад менамоянд.

Дар зербоби дуюми боби дуюм, ки таҳти унвони «Ҷамоаҳои ниҳодҳои давлатӣ ва ҷомеаи шаҳрвандӣ дар раванди дигаргунсозии ҳаёти сиёсии ҷомеаи Тоҷикистон» пешниҳод гардидааст, масъалаҳои марбут ба ташаккули механизмҳои ҳамкорӣ мутақобилаи байни институтҳои давлатӣ ва ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ мавриди

таҳлил қарор гирифтаанд. Дар ин замина таъкид мегардад, ки даҳсолаи охири асри XX ҳамчун марҳилаи сарнавиштсоз дар таърихи давлатдории Тоҷикистон арзёбӣ мегардад, зеро маҳз дар ҳамин давра бо ғурупошии низоми шуравӣ ва ворид гардидани тағйироти сиёсӣ ва ҳуқуқӣ, имкониятҳои нави иҷтимоӣ ва институтсионалӣ барои ташаккули ҷомеаи шахрвандӣ ба вуҷуд омаданд. Дар ин марҳила заминаҳои ҳуқуқӣ ва ташкилии фаъолияти созмонҳои ғайридавлатӣ тадриҷан тақмил ёфта, зарурати мутобиқсозии механизмҳои ҳамкории давлат ва ҷомеа ба шароити нави сиёсӣ ба миён омад, ки ин раванд ҳамчун оғози марҳилаи нави рушди давлатдорӣ ва ташаккули ҷомеаи шахрвандии устувор арзёбӣ мегардад.

Боби сеюми диссертатсия, ки таҳти унвони «Масъалаҳо ва пешомади инкишофи фаъолияти ниҳодҳои ҷомеаи шахрвандӣ дар рушди демократияи бевосита» пешниҳод шудааст, ба таҳлили масъалаҳои марбут ба рушди минбаъдаи институтҳои ҷомеаи шахрвандӣ ва нақши онҳо дар таҳкими институтҳои демократӣ бахшида шуда, аз ду зербоб иборат мебошад. Дар зербоби якуми боби сеюм, ки «Нақши ниҳодҳои ҷомеаи шахрвандӣ дар ташаккул ва рушди парламентаризм дар Тоҷикистон» номгузорӣ шудааст, таъкид карда мешавад, ки парламентаризм ҳамчун яке аз институтҳои муҳимми низоми сиёсии ҷомеа дар ташаккули муҳити демократӣ ва рушди механизмҳои намоёндагии сиёсӣ нақши калидӣ мебозад. Дар ин раванд ниҳодҳои ҷомеаи шахрвандӣ ҳамчун воситаи муҳимми иртибот байни давлат ва ҷомеа баромад намуда, бо таърибаи амалӣ ва ҳамкории мустақим бо қишрҳои гуногуни аҳоли дар таҳия ва тақмили санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ фаъолона иштирок менамоянд ва ба мутобиқсозии механизмҳои ҳуқуқӣ ба талаботи ҷомеаи муосир мусоидат мекунанд.

Дар зербоби дуюми боби сеюм, ки таҳти унвони «Масъалаҳо ва пешомади инкишофи фаъолияти ниҳодҳои ҷомеаи шахрвандӣ дар Тоҷикистон» пешниҳод гардидааст, масъалаҳои марбут ба дурнамои рушди институтҳои ҷомеаи шахрвандӣ дар шароити давлатдории муосир мавриди таҳлили илмӣ қарор гирифтаанд. Дар ин замина таъкид карда мешавад, ки дар шароити таҳкими арзишҳои демократӣ ва ҳуқуқбунёдӣ, ниҳодҳои ҷомеаи шахрвандӣ ҳамчун шарикони бозғамии давлат дар ҳалли масъалаҳои иҷтимоӣ, сиёсӣ ва иқтисодӣ нақши стратегӣ мебозанд. Пешомади рушди минбаъдаи ниҳодҳои ҷомеаи шахрвандӣ, пеш аз ҳама, дар таҳкими ҳамкориҳои мутақобилаи онҳо бо сохторҳои давлатӣ, баланд

бардоштани сатҳи маърифати ҳуқуқӣ ва сиёсӣ ва густариши иштироки шаҳрвандон дар равандҳои идоракунии ҷамъиятӣ зоҳир мегардад. Таҷрибаи амалии муҳокимаҳои парлумонӣ, конфронсҳо ва семинарҳои илмӣ нишон медиҳад, ки иштироки фаъоли ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ дар таҳияи санадҳои меъёрий ва барномаҳои миллии рушд, аз ҷумла Стратегияи рушди миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон то соли 2030, заминаи устувор барои тақвияти институтҳои демократӣ ва таҳкими пояҳои ҷомеаи шаҳрвандии устувор фароҳам меорад.

Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон. Диссертатсияи докталаби дараҷаи илмӣ бо риояи муқаррароти Дастурамал оид ба тартиби барасмиятдарории диссертатсия, автореферати диссертатсия ва дигар маводи илмӣ, ки бо қарори Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 27 декабри соли 2024, №493 тасдиқ гардидааст, ба расмият дароварда шудааст.

Мутобиқати таҳассуси илмӣи докталаб ба дараҷаи илмӣ. Таҳассуси илмӣи докталаб Ш.Кралоҳи Ҳабибуллои Зардизода ба ихтисоси илмӣи 5.6.2. Ниҳодҳо, равандҳо ва технология сиёсӣ мутобиқат менамояд.

Эродҳо ва ҳолатҳои баҳсалаб доир ба диссертатсия. Дар таҳқиқоти диссертатсионии Ш.Кралоҳи Ҳабибуллои Зардизода дар баробари муваффақиятҳо норасоӣҳо низ ҳаё доранд, ки онҳо дар шакли эрод метавонем пешниҳод намоем:

1. Муаллиф дар таҳлил ва таҳқиқи мавзӯи рисолаи худ аз адабиёт ва сарчашмаҳои илмӣ ҳаё зиёд истифода бурдааст. Дар диссертатсия андешаҳои муаллиф дар заминаи сарчашмаҳои муътамади илмӣ тасдиқ шудаанд. Муаллиф агар дар омӯзиш ва паҷуҳиши мавзӯ дар баробари адабиёти илмӣ, китобҳо ва мақолаҳои илмӣ аз монографияҳои илмӣ бештар истифода мебурд, ин дар боло рафтани арзиши илмӣи диссертатсия мусоидат менамуд.

2. Дар диссертатсия муаллиф ба масъалаи мақом ва нақши ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ дар раванди дигаргунсозии ҳаёи сиёсӣи ҷомеа таваҷҷуҳ зоҳир намуда, паҷлуҳои гуногуни онро аз нигоҳи илмӣ назариявӣ таҳлилу таҳқиқ кардааст. Агар муаллиф хусусиятҳои ташаккул ва фаъолияти ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандиро равшантар арзёбӣ менамуд, ин дар ҳубтар ва беҳтар шудани арзиши илмӣи диссертатсия мусоидат мекард.

3. Истифода аз методҳои таҳлили муқоисавӣ ва мушоҳидаи сиёсӣ вобаста ба масъалаи таҳқиқшаванда дар муқоиса бо дигар кишварҳои ҳамҷавор ба таври равшан дида намешавад. Дар ҳоле ки истифодаи чунин усулҳо метавонад ба таҳқиқ мазмуни амиқтар ва натиҷаҳои бозғатимод бахшад.

Дар маҷмуъ, нуктаҳои зикршуда дорои хусусияти тавсиявӣ дошта, ба мазмун ва мундариҷаи асосии диссертатсия таъсири манфӣ намерасонанд ва арзиши илмӣ, навоарӣ ва аҳаммияти назариявӣ амалии таҳқиқоти пешниҳодшударо коҳиш намедиханд. Баръакс, онҳо метавонанд ҳамчун замина барои тақмили минбаъдаи таҳқиқ ва густариши самтҳои илмӣ баррасишуда хизмат намоянд.

Хулосаи умумӣ доир ба диссертатсия. Хулоса, рисолаи диссертатсионии Шкраллоҳи Ҳабибуллои Зардизода дар мавзӯи «Ниҳодҳои ҷомеаи шахрвандӣ, хусусиятҳои ташаккул ва фаъолияти онҳо дар раванди дигаргунсозии ҳаёти сиёсии ҷомеаи Тоҷикистон» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯи ихтисоси 5.6.2. Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияҳои сиёсӣ дар сатҳи зарурӣ анҷом ёфта, аз ҷиҳати мазмун ба талаботи мавҷуда мутобиқат мекунад. Таҳқиқоти диссертатсионӣ ба талаботи бандҳои 31 ва 33-и Тартиб додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-уми июни соли 2021, таҳти №267 (бо тағйири иловаҳо бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26.06.2023, №295) тасдиқ шудааст, мувофиқ буда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯи ихтисоси 5.6.2. Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияҳои сиёсӣ мебошад.

Тақризи муассисаи пешбар дар асоси муқаррароти бандҳои 76-79 ва 81-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30.06.2021, №267 (бо тағйири иловаҳо бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26.06.2023, №295) тасдиқ гардидааст, таҳия ва пешниҳод шудааст.

Тақриз аз ҷониби номзади илмҳои сиёсӣ, дотсенти кафедраи фалсафа ва сиёсатшиносии Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншоҳ Шохтемур Ҳакимзода С. К., омода гардидааст.

Тақризи мазкур дар маҷлиси кафедраи фалсафа ва сиёсатшиносии Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншоҳ Шохтемур аз 02 апрели соли 2026, протоколи №9 муҳокима ва тасдиқ шудааст.

Дар маҷлис 11 нафар иштирок намуданд. Натиҷаи овоздиҳӣ:
«тарафдор» – 11 нафар, «муқобил» – нест, «бетараф» – нест.

Раиси ҷаласа:

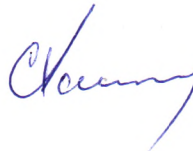
мудири кафедраи фалсафа ва
сиёсатшиносӣ, номзади
илмҳои сиёсӣ, дотсент

Асомадинов М.А.

Лоихасосзи тақриз:

Номзади илмҳои сиёсӣ, дотсент

Ҳаким-зод С.К.

Котиби илмӣ ҷаласа:

Номзади илмҳои сиёсӣ,

Абдуев Х.Н.

Имзоҳои дотсентон Асомадинов М. А.,
Ҳаким-зод С. К. ва Абдуев Х.Н – ро тасдиқ менамоям.

Сардори шӯбаи таъминоти ҳуқуқӣ
ва кадрҳои Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон
ба номи Шириншох Шохтемур

Қурбонзода А.Х.

Суроғи муассисаи пешбар:

734003, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, х. Рӯдакӣ, 146.

Тел: (+992 37) 224 -72 -07